

Werken aan kwaliteit in de opvang voor baby's in Nederland

Ora Oudgenoeg-Paz, Pauline
Slot, & Mariska Venema

Utrecht University
Hogeschool Windesheim

**Utrecht
University**

Sharing science,
shaping tomorrow

hogeschool
Windesheim

Plan workshop

1. Exploratie in vroege ontwikkeling
2. Kwaliteit babyopvang – inzichten uit de LKK studie
3. Explore lesson study – uitleg en 'hands-on' ervaringen
4. Exploratie en taalaanbod

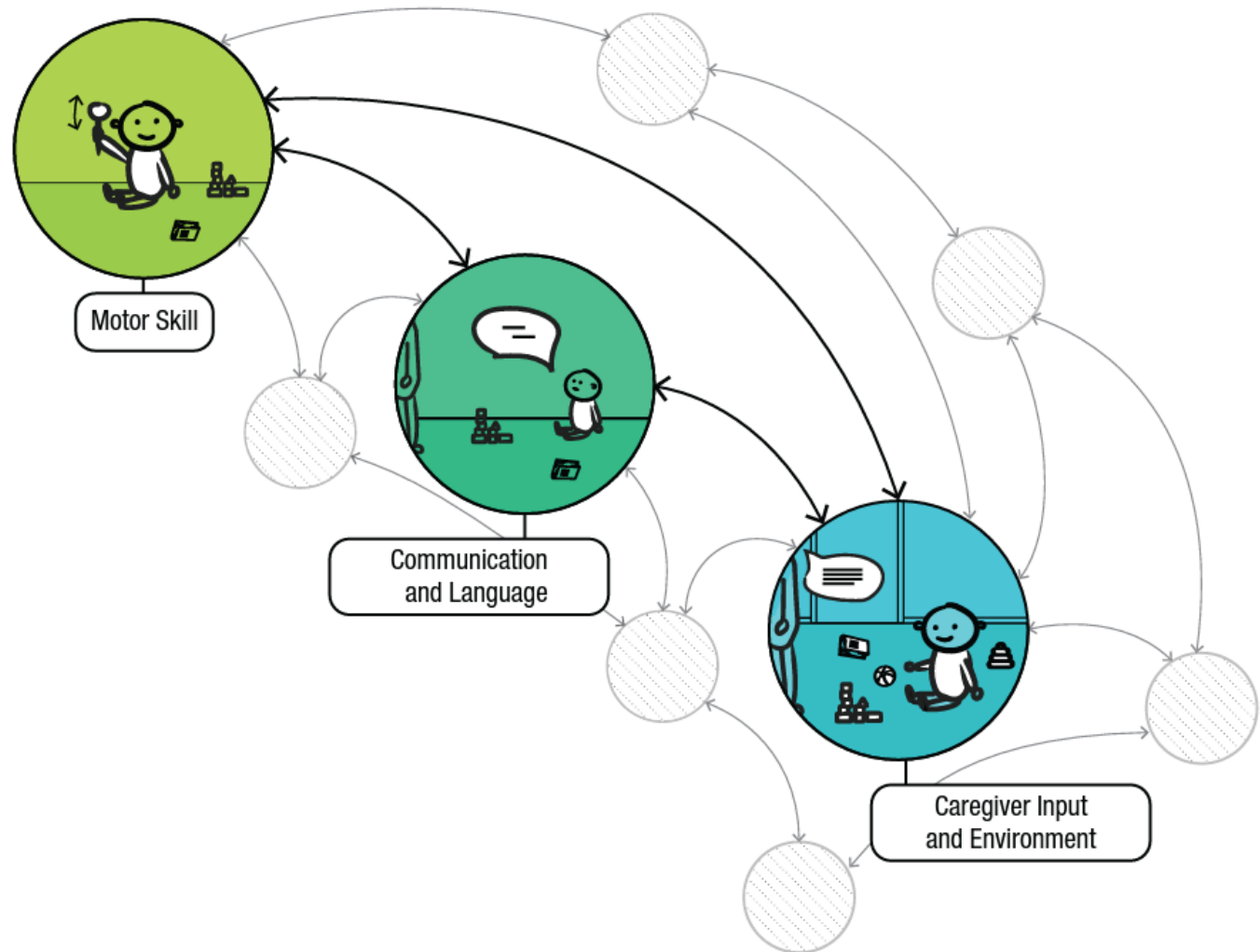
Theoretische achtergrond

- Sensitieve ontwikkelingsperiode – cascade van effecten op ontwikkeling (e.g. Adolph & Hoch, 2019)
- Sensitieve en verzorgende opvoeder (ook anders dan de ouders) is van groot belang - bio-ecologische model en hechtingstheorie (Bronfenbrenner & Morris, 1998; Bowlby, 2007)
- Hoge kwaliteit van kinderopvang/educatie in de dreumes en peuterjaren draagt bij aan beter sociaal-emotioneel, taal en cognitieve ontwikkeling op korte en lange termijn. (bv. Vandell et al., 2010)
  - Er is veel minder bewijs voor de babyleeftijd

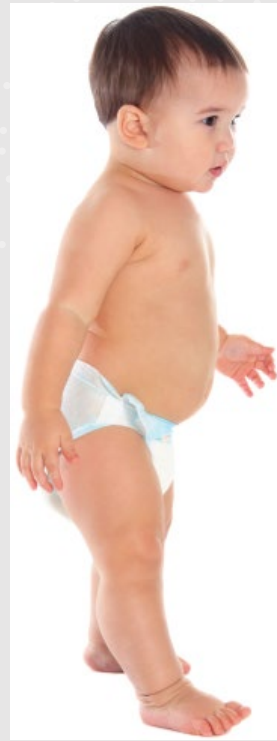
Wat is een cascade van effecten?

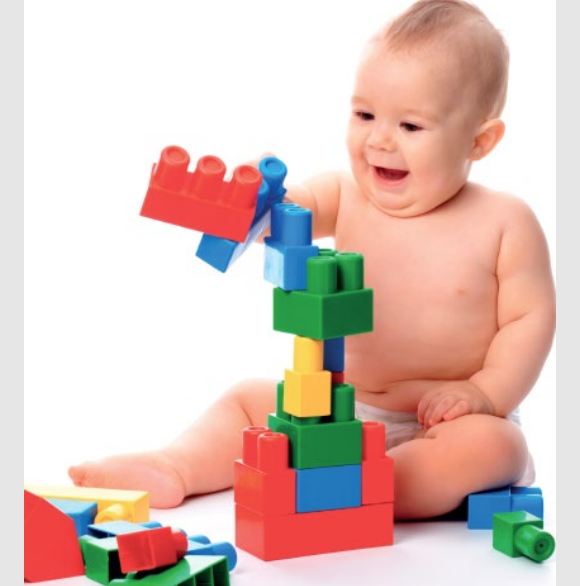
Exploratie als de aanjager van ontwikkeling

- Perceptie-actie (Gibson, 1988; Oudgenoeg-Paz & Mulder, 2021)
- Exploratie is het ontdekken van affordances
- Zowel **kind**, als **fysieke** en **sociale** omgeving zijn van belang in dit proces (Yu & Smith, 2012, West & Iverson, 2017)

Exploratie als de aanjager van ontwikkeling

- Een kind ontwikkelt door informatie vanuit de omgeving te **verkrijgen**, maar ook door de omgeving te **reorganiseren** op een manier die verdere ontwikkeling **bevordert** (Hockema & Smith, 2009; Smith & Gasser, 2005)
- Exploratie - verandering in de omgeving brengen en leermomenten creëren
- Onderzoek linkt exploratie met ontwikkeling van bijv. taal, ruimtelijke cognitie, rekenen (reviews bij Iverson 2022, Oudgeneog-Paz & Mulder, 2021)

Biedt de kinderopvang een goede context voor baby's?

Kwaliteit in de kinderopvang

Structurele kenmerken :

Groepsgrootte, ratio, opleidingsniveau, professionalisering

Proceskwaliteit in de groep

Relaties met pm'ers

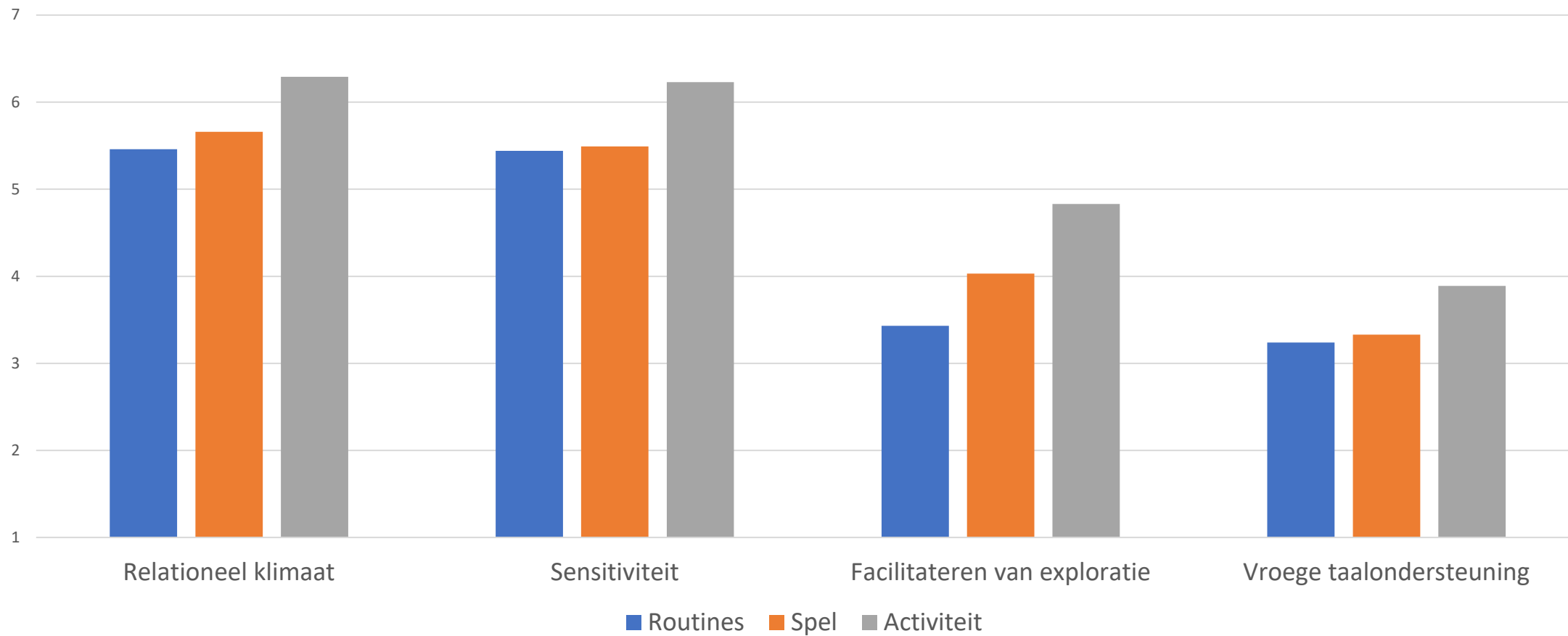
Mogelijkheden voor exploratie, spel
en ontwikkeling

Landelijke kwaliteitsmonitor kinderopvang (LKK)

- Observaties en vragenlijsten in 62 groepen (waarvan 26 babygroepen) en bij 105 pm'ers
- **CLASS Infant** (Hamre, Pianta, & LoCasale-Crouch, 2011): interactiekwaliteit
- **ITERS-R** (Harms, Cryer, & Clifford, 2006): brede kwaliteitsmaat
- Aanbod van **exploratiemogelijkheden en taalaanbod** (10 items; $\alpha = .75$)
  - e.g. “kinderen kruipen of lopen in de groep, actief verkennen van de omgeving, verstoppen onder een tafel, in een andere ruimte, klimmen op een verhoging”
“kinderen spelen een spel met het maken van geluiden (babbelen), kijken en gebaren alsof ze een gesprek”

Kwaliteit gebaseerd op de CLASS Infant

Relaties tussen
structurele en
proceskwaliteit

	CLASS	ITERS-R
Ratio	0	0
Aandeel baby's (0-1 jr)	+	0
Opleidingsniveau	+	0
Werkervaring	0	+
Werkuren per week	+	0
Professionalisering	0	+

Werken aan kwaliteit in de opvang voor baby's: Promotieonderzoek Explore 0-2

- Inventarisatiestudie Taal in Almere
- → Stedelijke Taalaanpak – www.taalinalmere.nl

- Explore 0-2 is een van onderzoekslijnen in de stadsbrede aanpak.

- 10 kinderdagverblijven met horizontale groepen (0-2 jaar) participeren de komende 3 jaar in deze onderzoekslijn.

- Onderzoeks- en begeleidingsteam:
  - Prof. dr. Paul Leseman
  - Dr. Sui Lin Goei
  - Dr. Ora Oudgenoeg-Paz

Inventarisatie- studie Taal in Almere

Hanno van Keulen en Mariska Venema

Doelstellingen van Explore 0-2

- Nieuwe kennis opdoen over de samenhang tussen motoriek, exploratief spel en vroege taalontwikkeling bij 0 tot 2 jarigen in de context van de kinderopvang.
- Op welke wijze PM'ers de motorische- en vroege taalontwikkeling kunnen stimuleren via het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van exploratief spel.
- In hoeverre versterkt participatie in Lesson study in de kinderopvang de (domein specifieke) pedagogische inhoudskennis van de PM'ers.

Onderzoeksopzet Explore 0-2

Voormeting

Professionals:

- Proceskwaliteit
- Omgevingskwaliteit
- Professionele achtergrond en inhoudskennis

Kindontwikkeling:

- Taal
- Motoriek
- Temperament

Interventie

PM'ers participeren in *Lesson study*

- Ontwerpen en uitvoeren van exploratief spel
- Professionele dialoog (teachertalk)

Nameting

Professionals:

- Proceskwaliteit
- Omgevingskwaliteit
- Professionele achtergrond en inhoudskennis

Kindontwikkeling:

- Taal
- Motoriek
- Temperament

Domein specifieke pedagogische inhoudskennis versterken

Shulman (1986) introduceerde dit begrip (PCK) = Integratie van pedagogiek (hoe) en inhouden (wat) van lesgeven.

In dit onderzoek gaat het om domein specifieke pedagogische inhoudskennis → Versterken door professionalisering.

Effectieve professionalisering → combinatie van

- ...theoretische verdieping

- ...hands-on leren

- ...praktijkgericht

- ...co-creatie / ontwerpen van activiteiten

- ...cyclisch, reflectie

- ...onder begeleiding van een procesbegeleider en expert (knowledgeable other)

(Kraft et al., 2018; Romijn et al, 2019).

Lesson study integreert deze kenmerken.

Situeert het leren van professionals in de dagelijkse praktijk.

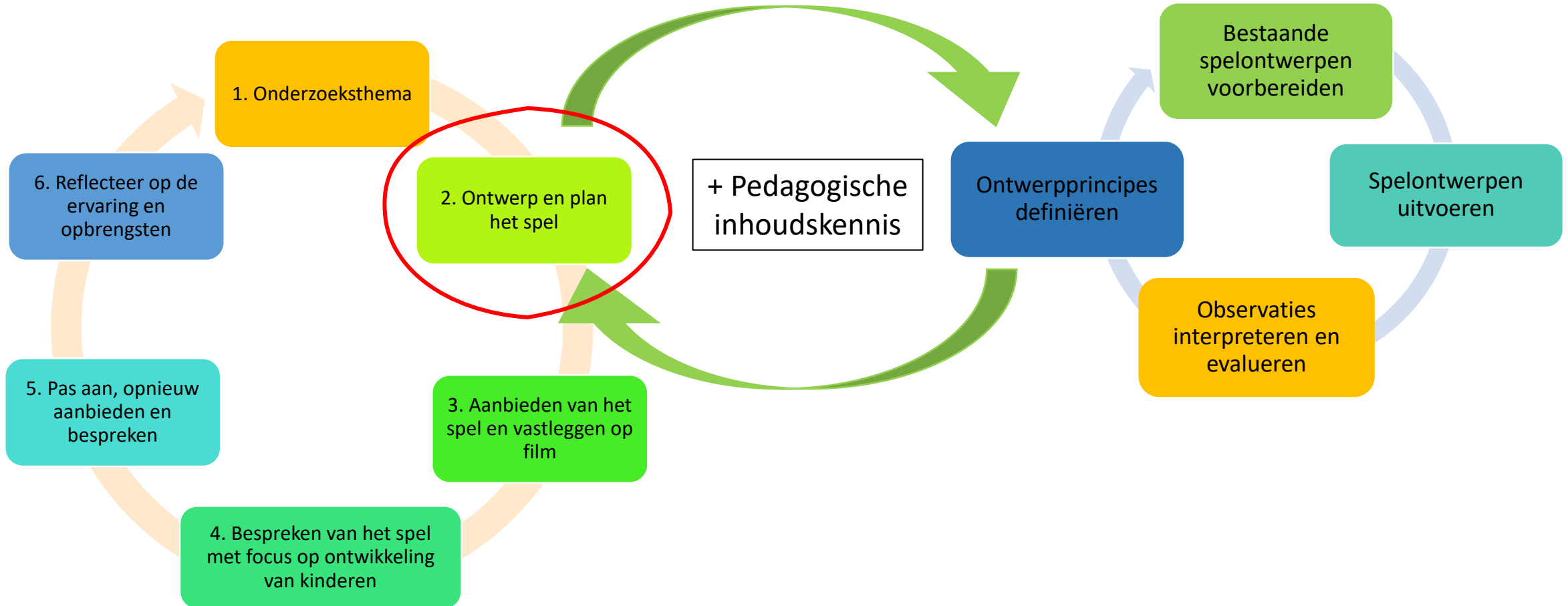
Systematisch werken aan verbetering van eigen praktijk (Cragg & Collet, 2022).

Lesson study, ook voor de kinderopvang

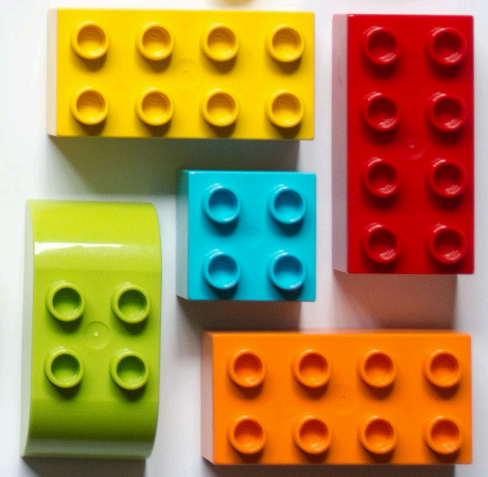
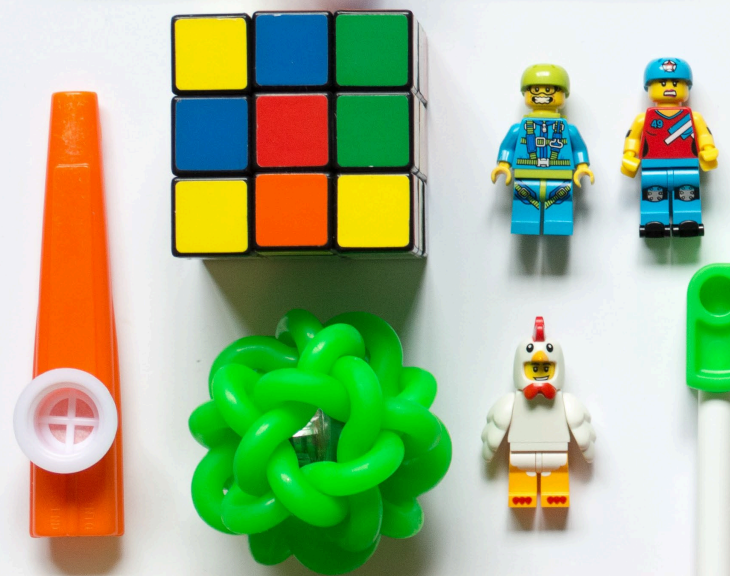
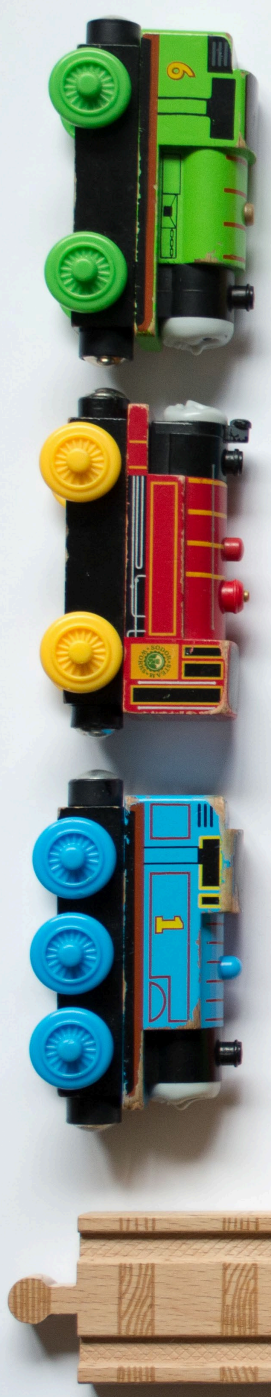
- *'Lesson' study*
- Onderzoeksmatig en planmatig eigen praktijk verbeteren
- Dialoog over eigen 'les'geven werkt
- Uitgangspunt is een onderzoeks'les'.
- Direct toepasbaar in de praktijk (verbinding theorie en praktijk)
- Voortdurend leren en ontwikkelen – eigenaarschap bij deelnemer
- Groep van ongeveer 8 professionals onder begeleiding van een procesbegeleider en expert

(Schipper, Willemse & Goei, 2021; Vries, Goei & Verhoef, 2023).

'Lesson' study in de kinderopvang

Exploratief spel uit de praktijk

Een spelontwerp van twee PM'er uit het onderzoek: **Kastanjes**

Spel bestaat uit:

- Mandje met kastanjes
- 2 plastic flesjes
- Houten ringen en staafjes

2 kinderen gemiddeld 20 mnd. spelen met het materiaal

1. Voorspellen van exploratie:

Wat denk je dat de kinderen met dit materiaal gaan doen?

Bespreek je verwachtingen / mogelijkheden en op grond waarvan je deze verwachtingen hebt.

Exploratief spel uit de praktijk

2. Filmfragment exploratief spel – Kastanjes

Verdeel de drie observatievragen in je groep:

Bekijk het filmfragment aan de hand van drie observatievragen:

Observatievraag 1: Observeer de handelingen van het kind (noteer zoveel mogelijk details)

Observatievraag 2: Observeer de talige respons van **de kinderen** (noteer de non-verbale en verbale uitingen van de kinderen)

Observatievraag 3: Observeer de talige input van **de PM'er** (noteer de verbale en non-verbale uitingen van de PM'er)

Noteer wat verder opvalt/bijzonderheden

Exploratief spel uit de praktijk

3. Denken – delen - uitwisselen

Observatievraag 1: Observeer de **handelingen** van het kind (noteer zoveel mogelijk details)

Observatievraag 2: Observeer de talige respons van **de kinderen** (noteer de non-verbale en verbale uitingen van de kinderen)

Observatievraag 3: Observeer de talige input van **de PM'er** (noteer de verbale en non-verbale uitingen van de PM'er)

Exploratief spel uit de praktijk

4. Wat is jullie verder opgevallen?

- Wat was mogelijk het doel van deze activiteit?
- Welke pedagogische en/of organisatorische keuzes heeft de PM'er gemaakt denk je?
- Welke kansen heeft ze benut?
- Welke kansen heeft ze niet benut?
(materialen toevoegen? Of juist weglaten? vrije bewegingsruimte?)

Pedagogische inhoudskennis zichtbaar maken

- Situational Judgement Task (Bolt, Lu and Kim, 2014)
  - *Wat zou jij doen? Of Wat denk je dat het kind gaat doen?*
  - Inzicht in pedagogisch handelingsrepertoire in een gegeven praktijksituatie
  - Meet betrouwbaarder wat een professional zou doen t.o.v. zelfrapportages
  - Herkenbare relevante praktijksituaties
- (OECD, 2020).

Situational Judgement Task in Explore

- 13 thema's

bv. exploratie in de ruimte met obstakels (kruipen over een bank, door een tunnel), sensomotorische exploratie (zand, lijm) en complexere exploratie (bv. constructie, stapelen, vormenstoof).

- Per thema drie meerkeuze vragen met vier antwoordopties

Vraag 1: handelingsmogelijkheden herkennen (affordanties)

Vraag 2: exploratie van het kind ondersteunen/uitbreiden (pedagogisch handelen)

Vraag 3: op het juiste moment talige input geven (timing)

- Concrete herkenbare praktijksituaties (waar nodig met een afbeelding/filmfragment)

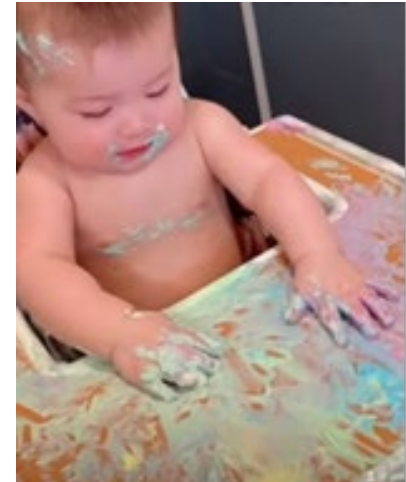
Voorbeeld vraag uit de SJQ:

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat ziet het kind?

- a) Vier kleuren en dotten schuim
- b) Pakbaarheid, grijpbaarheid, smeerbaarheid, vloeibaarheid, mengbaarheid
- c) Rond, kleurrijk en vloeibaar materiaal
- d) Onbekend materiaal met onbekende, nieuwe mogelijkheden

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

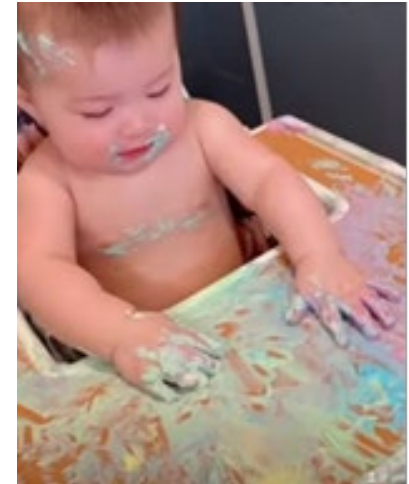
Wat ziet het kind?

a) Vier kleuren en dotten schuim

b) Pakbaarheid, grijpbaarheid, smeerbaarheid, vloeibaarheid, mengbaarheid

c) Rond, kleurrijk en vloeibaar materiaal

d) Onbekend materiaal met onbekende, nieuwe mogelijkheden

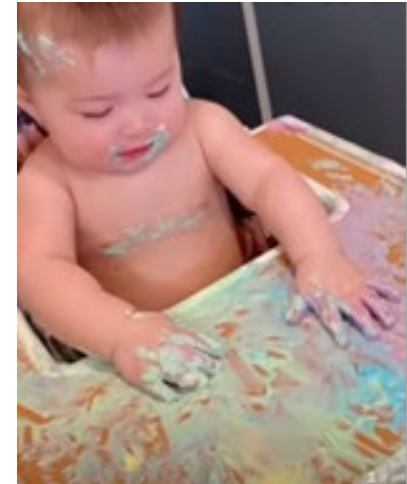

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat kan een PM-er doen om het spel te ondersteunen?

- a) “wat een mooie kleuren maak jij”
- b) “vier kleuren schuim, gele, groene, blauwe en roze schuim”
- c) “Kijk, met je vinger kun je tekenen. Ik teken een vis”
- d) Na afloop zijn/haar handen schoonmaken

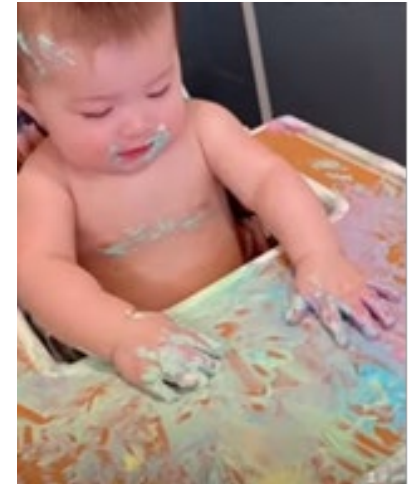

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wat kan een PM-er doen om het spel te ondersteunen?

- a) "wat een mooie kleuren maak jij"
- b) "vier kleuren schuim, gele, groene, blauwe en roze schuim"
- c) "Kijk, met je vinger kun je tekenen. Ik teken een vis"
- d) Na afloop zijn/haar handen schoonmaken

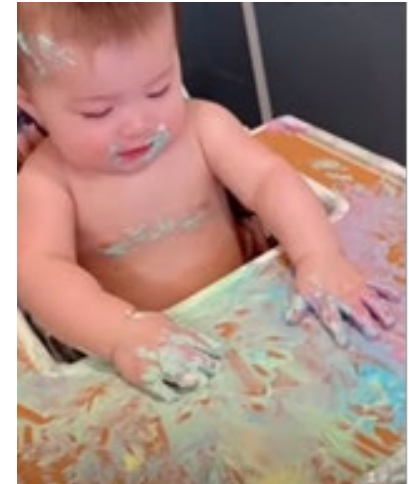

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wanneer kan de pm-er zoiets het beste doen of zeggen?

- a) Nadat hij/zij de handen van het kind heeft schoon gemaakt.
- b) Tijdens het spelen met de scheerschuim en het tekenen van een patroon (vis).
- c) Op enig moment tijdens het spel.
- d) Voorafgaand aan de spel uitleggen wat de bedoeling is: “We gaan met scheerschuim spelen en kleuren mengen”.

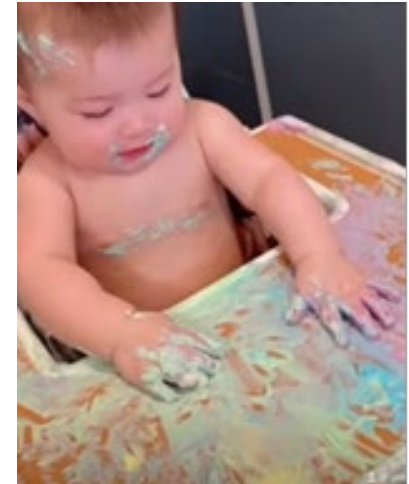

Praktijksituatie:

Een kind (8 mnd.) zit in een kinderstoel. Hij krijgt vier kleuren scheerschuim om mee te spelen van de PM-er.

Wanneer kan de pm-er zoiets het beste doen of zeggen?

- a) Nadat hij/zij de handen van het kind heeft schoon gemaakt.
- b) Tijdens het spelen met de scheerschuim en het tekenen van een patroon (vis).**
- c) Op enig moment tijdens het spel.
- d) Voorafgaand aan de spel uitleggen wat de bedoeling is: “We gaan met scheerschuim spelen en kleuren mengen”.

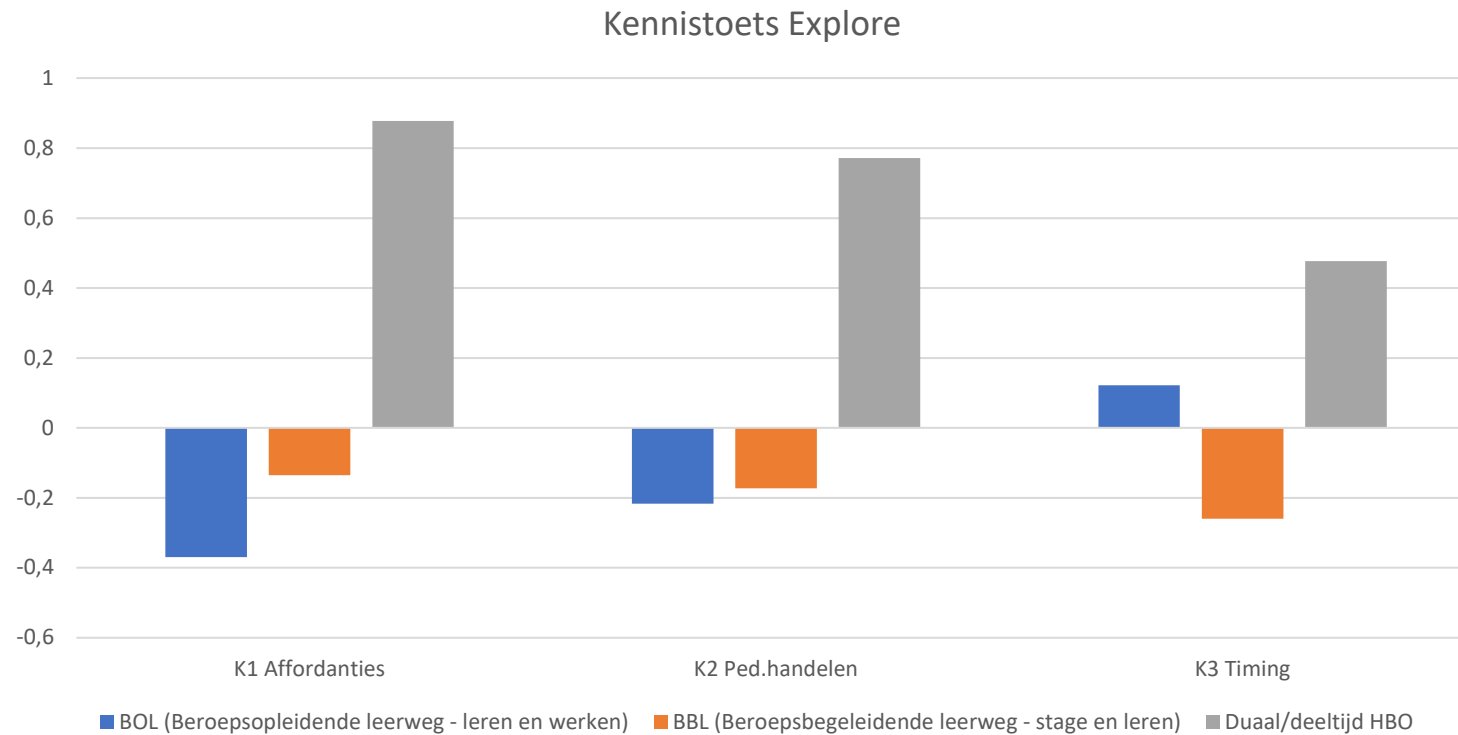

Voorlopige resultaten Situational Judgement Task

- Studenten MBO3-4 (Pedagogisch medewerker, Gespecialiseerd pedagogisch medewerker)
  - Studenten HBO5 (Ad Pedagogisch Educatief Professional)
  - PM'ers uit onderzoeksgroep Explore
  - Totaal 110 respondenten
-

Voorlopige resultaten – validiteitsonderzoek

Betekenis resultaten kennistoets voor de praktijk

- Opleidingsniveau / professionaliseren kan een verschil betekenen voor de beschikbare pedagogische inhoudskennis
- Herkennen van handelingsmogelijkheden (affordanties), daarop inspelen (pedagogisch handelen) en op het juiste moment taal toevoegen (timing) verdient aandacht
  - → dit vraagt ontwerpvaardigheden en handelingskennis
  - → thema's voor de pedagogisch coach
- Mogelijk draagt 'Lesson study' bij aan het versterken van de pedagogische inhoudskennis

Reacties respondenten voor start interventie:

- *"het zijn eigenlijk gewoon de dagelijkse dingen waar jullie naar vragen"*
- *"alle antwoorden zijn eigenlijk goed"*

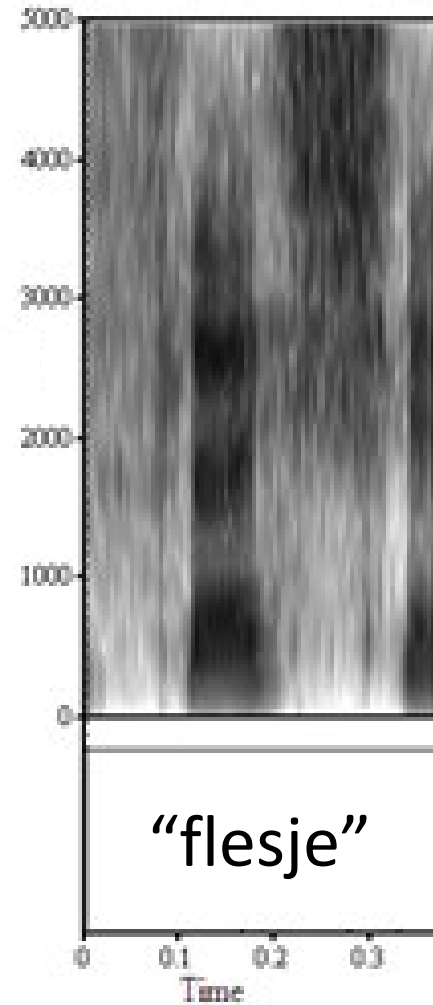
Tijdens de interventie:

- *"Ik krijg steeds meer in de gaten dat ik de 'verkeerde' antwoorden heb gegeven op de kennistoets"*
- *"Ik merk dat ik met meer aandacht kijk naar wat de kinderen doen en meer details zie"*

Vroeg woordleren lijkt makkelijk

=

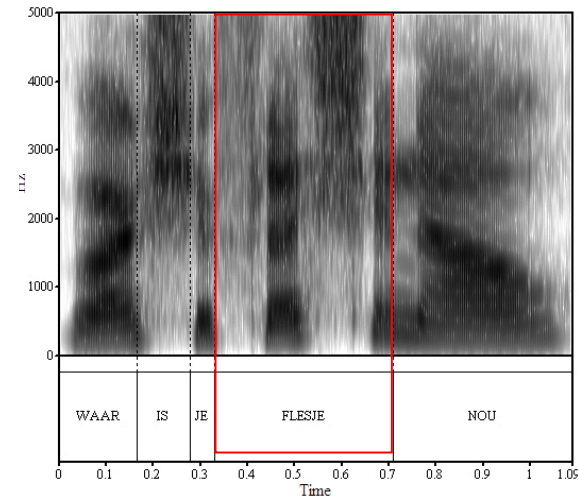

Maar is best ingewikkeld

Visuele omgeving

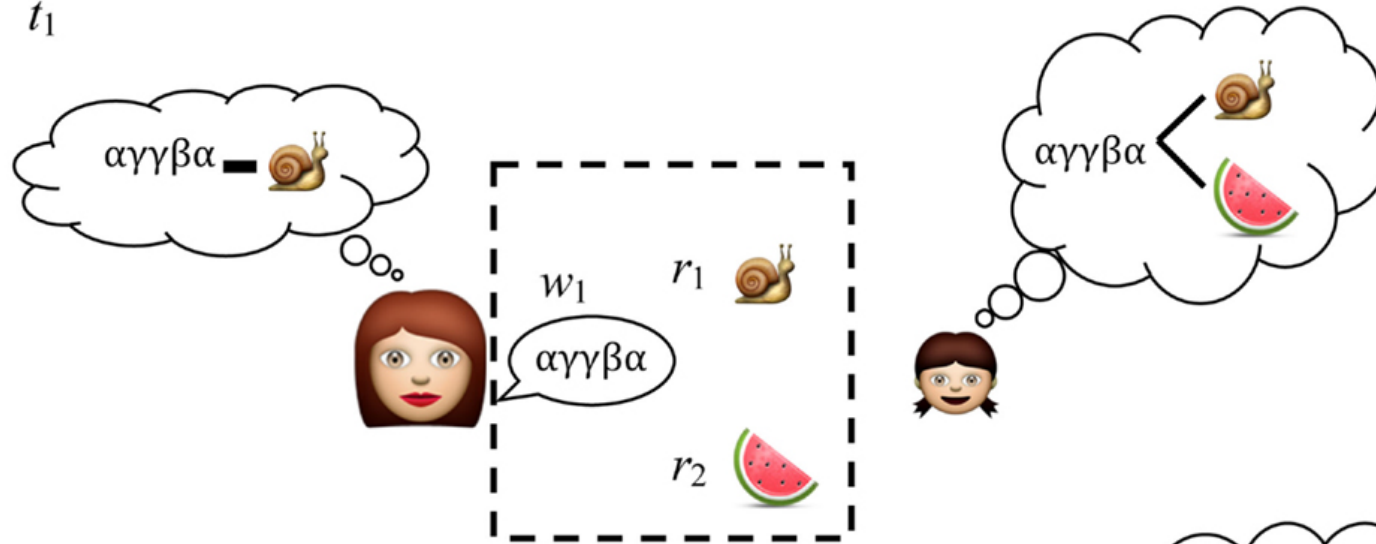

Auditieve omgeving

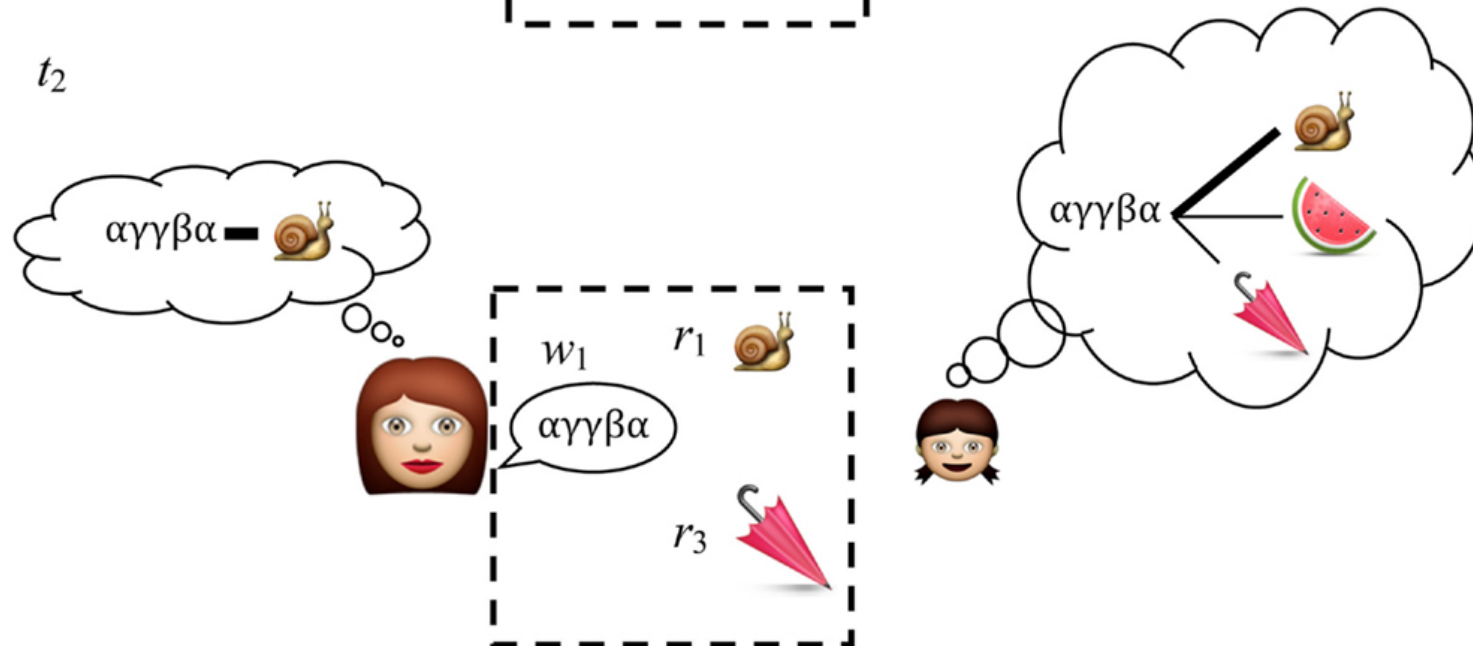

Statisch lernen

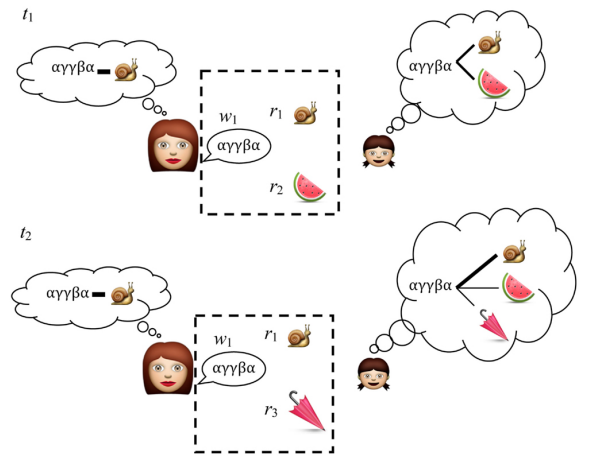
t_1

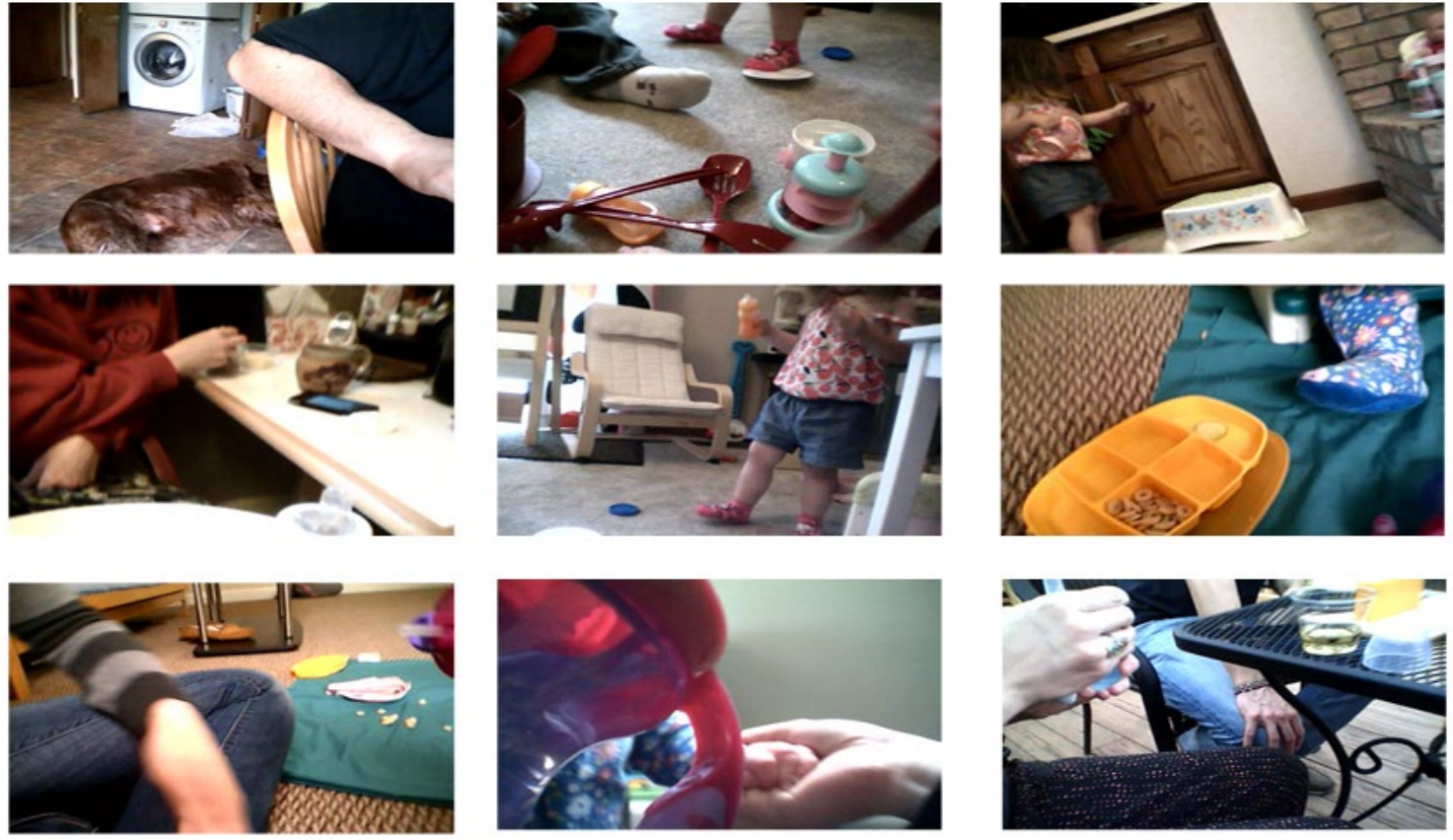
t_2

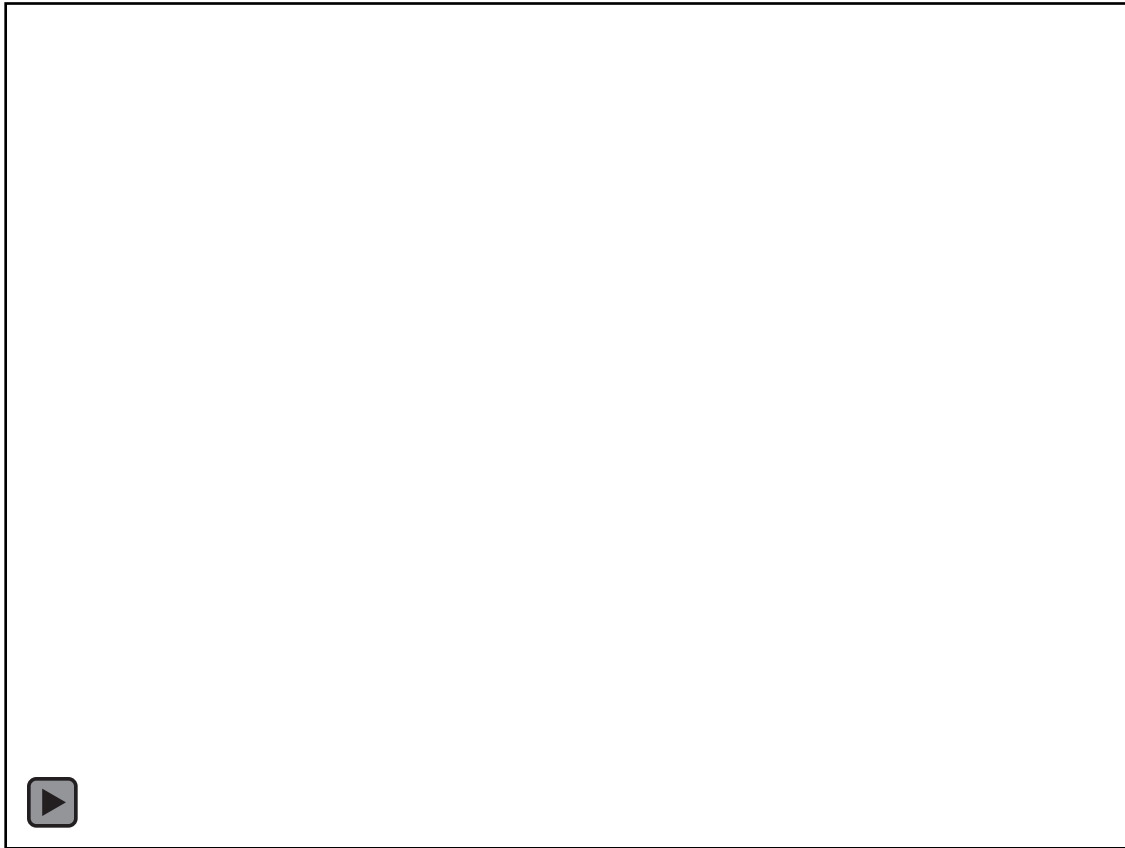
Hoe ziet de wereld van kinderen er eigenlijk uit?

Niet realistisch!

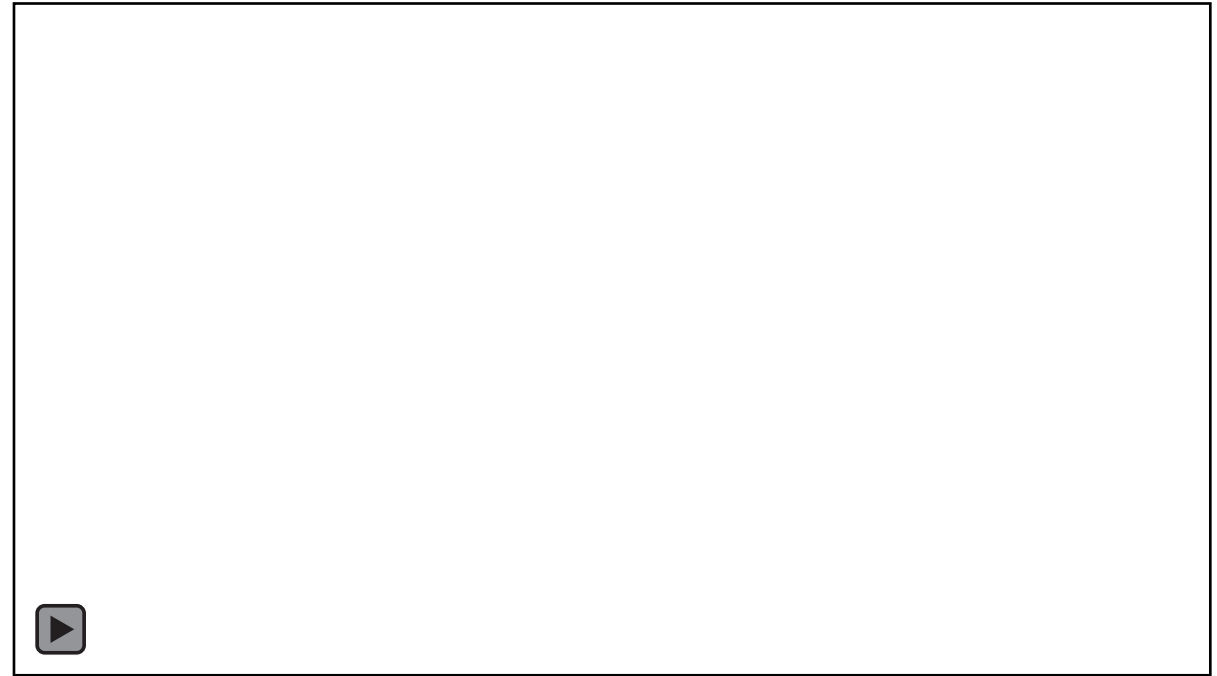

Beelden van: Clerkin, E. M., Yu, C., & Smith, L. B. (2016, November). [Word-learning from visual prevalence: evidence from first-person infant views](#). Lecture presented at Boston University Conference on Language Development in Boston, Massachusetts.

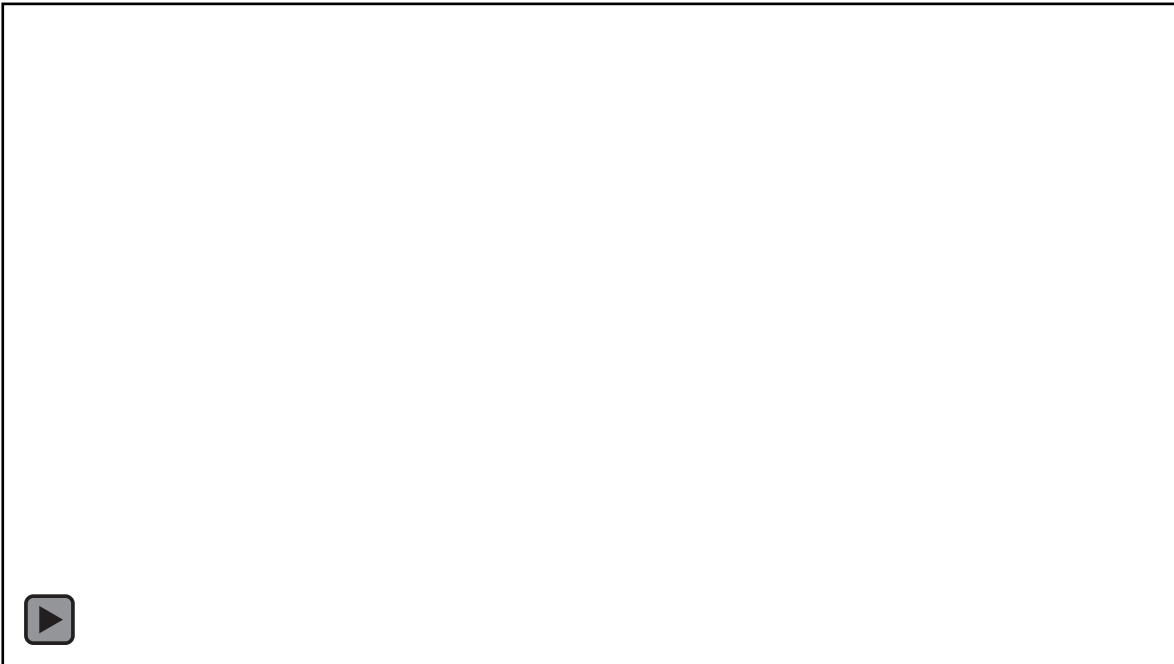

12 maanden oud – spelen met speelgoed

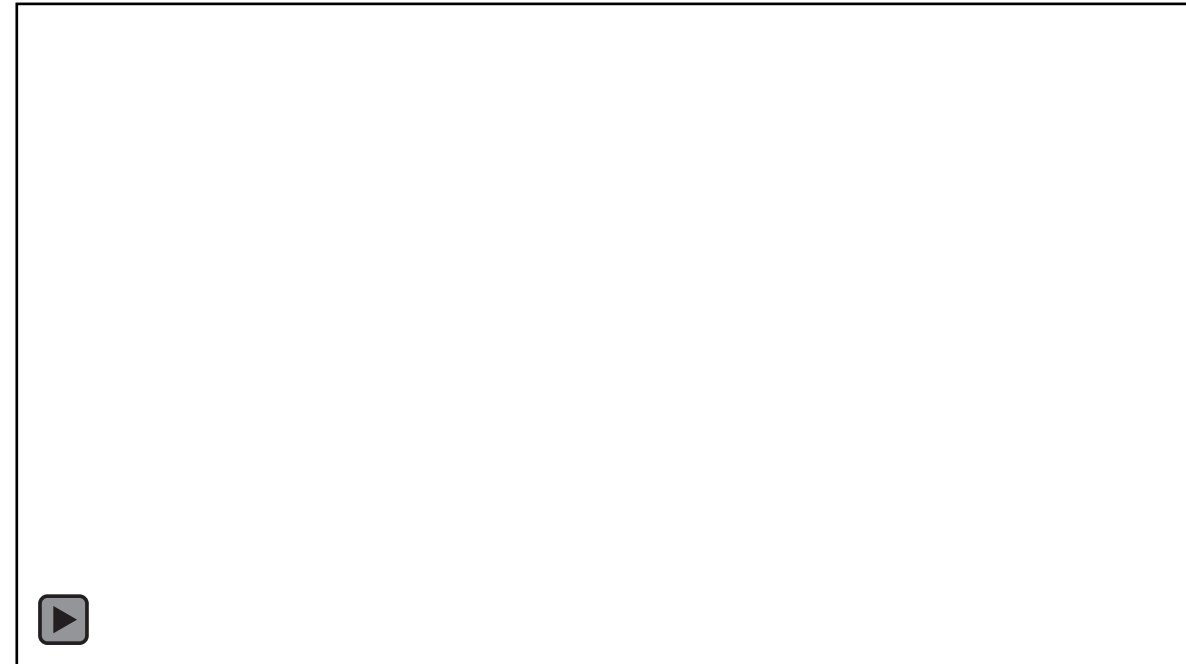
bron: <https://cogdev.sitehost.iu.edu/homeview.html>

7 maanden oud – aan het kruipen

4 maanden oud – in een wipstoel

13 maanden oud – aan het lopen

Bron: <https://cogdev.sitehost.iu.edu/homeview.html>

Hoe krijg je focus? Taalaanbod is belangrijk

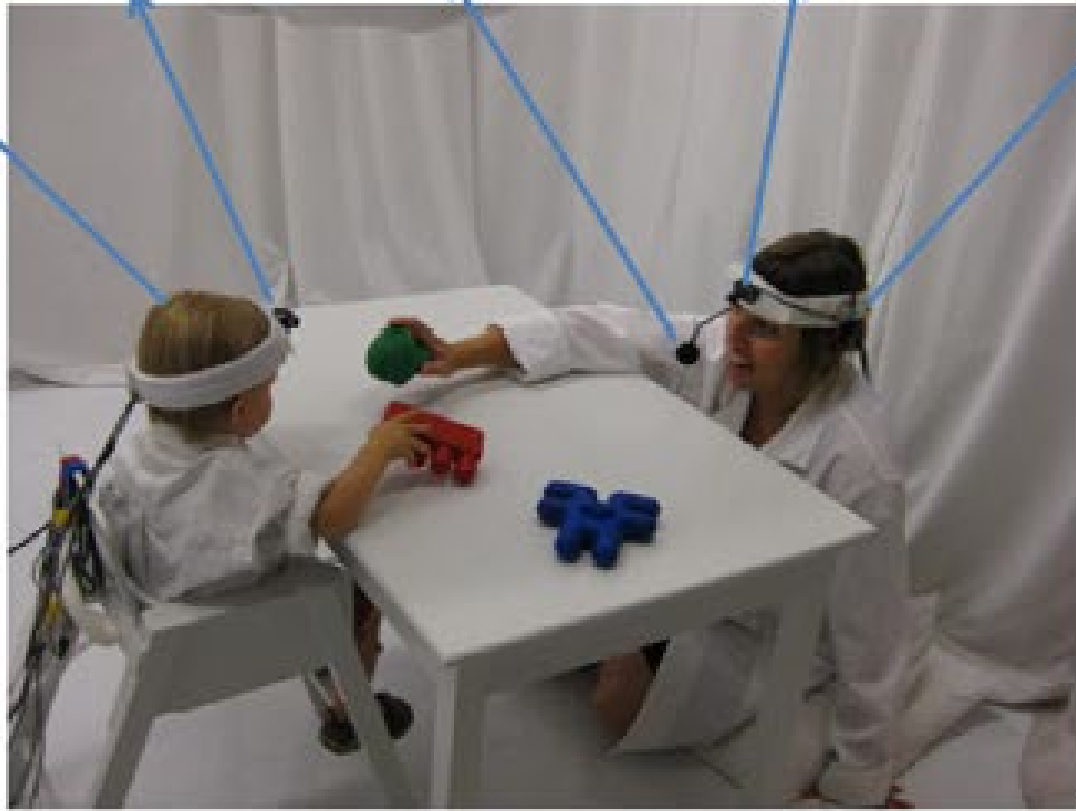
**Child Directed Speech /
Kind gerichte spraak**

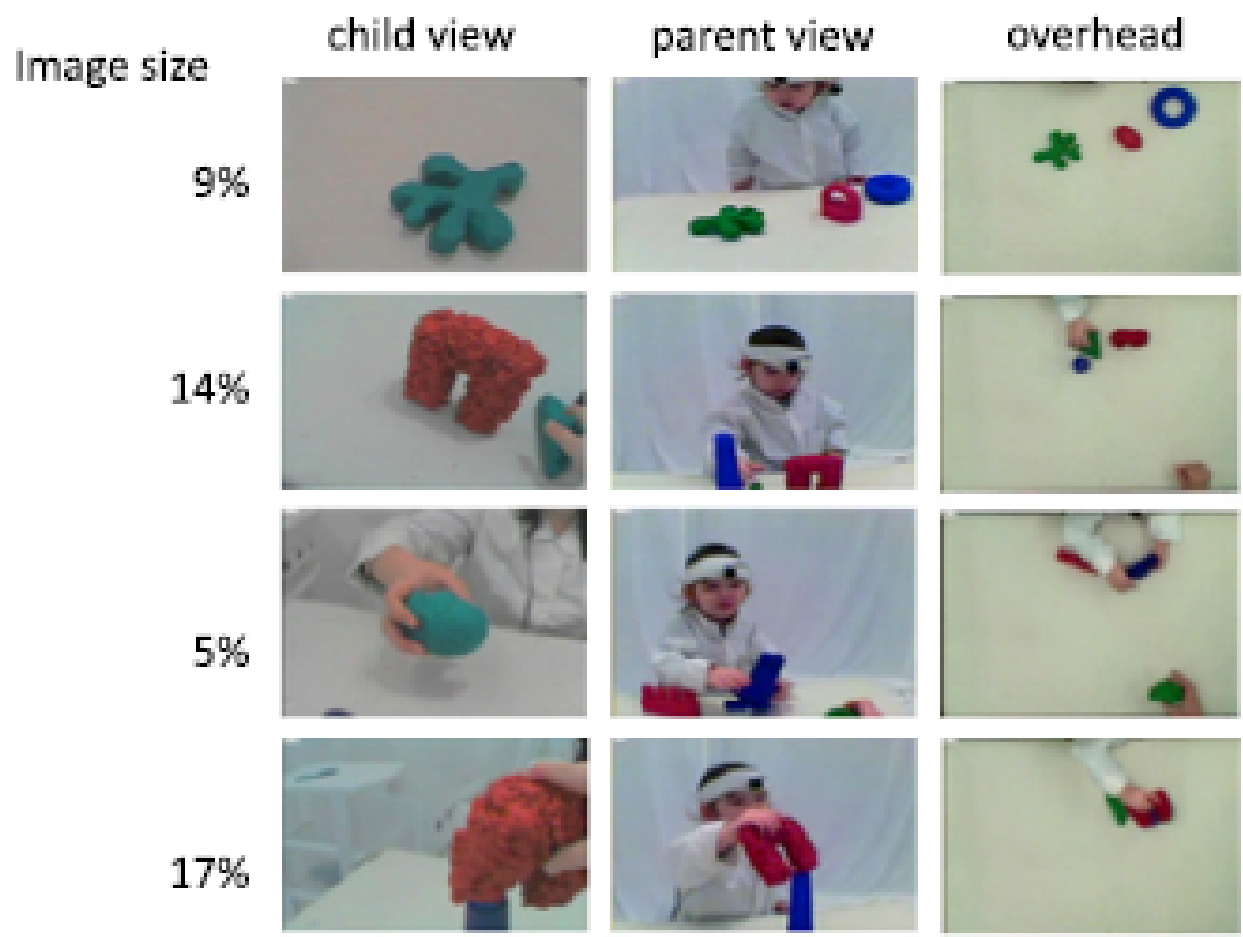
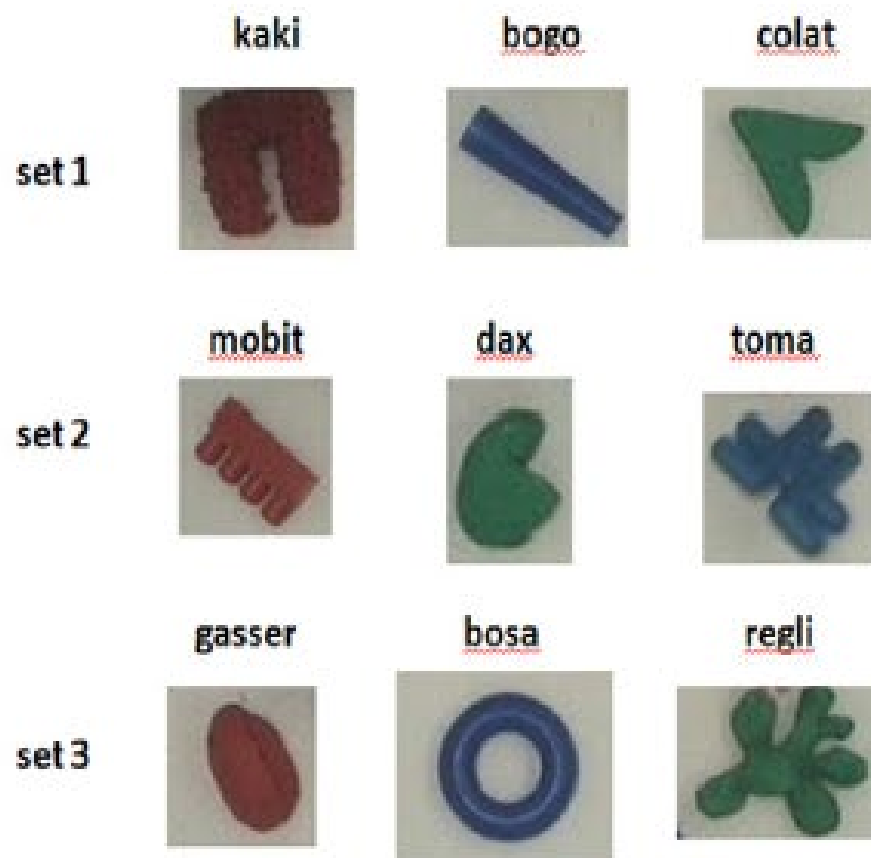
Hoe krijg je meer focus? Exploratie!

head sensor   child camera   microphone   parent camera   head sensor

Yu & Smith, 2012

Kwaliteit opvang voor baby's in balans

